

SBURATORUL *Literar*

REVISTA · SAPTAMANALA

SUMARUL No. 31

E. Lovinescu	Figurine
Camil Petrescu	Repausul
F. Aderca	Există Critică ?
Camil Baltazar	{ Singurătate ; Primăvara în
sanatoriu ; Litanii pentru
casa albă.
Victor Eftimia	Păcatul
Glaucos	Note și impresii literare
Sanda Movilă	Ferocitate precoce

Cronica Ideilor B. FUNDOIANU
Cronica Dramatică : F. ADERCA.
Insemnări Literare.

31

SBURATORUL LITERAR

Revistă Literară, Artistică și Culturală

Prețul unui număr

LEI 2.—

Abonamente : pentru un an Lei 100.—

1/2 „ „ „ 60.—

Abonamente se primesc la :

Administrația Revistei „Sburătorul Literar“

BUCUREȘTI

STRADA SMÂRDAN, 4

și la librăria „Mercur“, București, Calea Victoriei, 27

**Deasemenea se pot face Abonamente prin corespondență,
trimițându-se costul respectiv prin mandat poștal.
la Administrația Revistei.**

**Manuscrisele, corespondența și schimbul se vor trimite pe adresa
d-lui E. Lovinescu, Strada Câmpineanu, 40.**

A APĂRUT :

„DIN LUMEA ISLAMULUI“

TURCIA

JUNILOR

TURCI

de N. BATZARIA

Cu o prefață de N. IORGA

LEI 24.—

De vânzare la toate librăriile din capitală și provincie

SBURĂTORUL LITERAR

REVISTA LITERARA, ARTISTICA ȘI CULTURALA

DIRECTOR: E. LOVINESCU

FIGURINE

T. Arghezi

Agresiunea d-lui Arghezi împotriva romanului d-lui Rebreanu n'a trezit nici o indignare; resorturile indignării sunt de mult slăbite; n'a trezit însă nici curiozitate. Firește, genul literar n'a murit; își supraviețuește încă: livid, cu vinele goale, cu ochii arși de friguri, pamfletul arghezian a reapărut printre noi ca o fantomă într'un lințoliu. Incapabil de a mai face rău, și-a pierdut și ultima rațiune de a exista. Durează totuși; nu mai are însă o existență obiectivă; indiferența publică e termenul final al oricărei manifestări ce nu vrea să trăiască decât prin curiozitatea publică.

* * *

Exprimând o notă esențială a psihologiei noastre etnice, d. Arghezi este totuși reprezentativ. Cu toată silința lui de a fi personal, improspătând vocabularul și sintaxa, e poate cel mai multiplu dintre publiciștii români. În scrisul său curge în torente seva populară a violenței verbale, atât de caracteristice rasei. Nevoia cuvântului expresiv (pentru a ne menține în termeni literari) e una din problemele cele mai curioase ce ni se pun: pedeoparte, ea nu aparține exclusiv fondului latin; iar pe dealta, nu se văd rațiunile istorice care ar preface-o într'o diferență specifică. Fără a avea pretenția de a-o explica în complexul ei, o privim totuș mai mult ca pe o problemă de cultură decât de rasă. Expresia plastică până la trivial nu vine deci din fondul latinității, dovedit aiure altfel, ci din faza actuală a culturii noastre. Determinismul culturii este mult mai strict decât cel al sângelui; el ne apropie de dușmanii seculari și ne diferențiază de popoare înrudite. Lipsa de cultură se manifestă însă în domeniul cugetării prin incapacitatea abstracției; în domeniul vieții practice, prin tirania expresiei directe.

Cuvântul propriu, trivial sau numai vulgar, stăpânește, nu atât prin fatalități organice cât din neputința de a-l purifica într-o abstracție sau într-o metaforă. Numai prin această insuficiență culturală a masselor profunde, care se tradează, dealtfel, și la unele exemplare umane, aparent mai selectate, ne putem explica persistența unui mod de exprimare ce desfide nu numai pudoarea ci și bunul simț. Pentru orice om cult, limba noastră populară e o rană dureroasă; ea ne indică cu evidență nivelul culturii și distanța enormă ce-o desparte de apus.

Până la d. Arghezi, literatura reprezintă, prin eliminare, un proces de curățire; a scrie frumos însemna a te depărta cât mai mult de tiparele primitive ale limbei. Originalitatea publicistică a d-lui Arghezi este de a se fi întors, sincer și voluntar, spre aceste tipare. În unele privinți stilul a câștigat în plasticitate reală, deși limba noastră literară e și altfel destul de plastică. Literatura franceză n'ar mai îngădui azi posibilitatea unui Rabelais; la noi Arghezii multiplicați mișună. Contactul literaturii cu placenta limbei inculte este solid. Numai astfel se explică de ce spiritul public n'a eliminat încă definitiv ganga impură a literaturii pamfletare, și, la un moment dat, a adoptat-o chiar cu oarecare preferințe. Ceiace ne interesează deocamdată, e că d. Arghezi e cel mai reprezentativ scriitor român, — nu al românimii de totdeauna ci al românimii circumscrise la o fază culturală. Prin scrisul lui s'au ridicat spre literatură toate miasmele expresiei vulgare; prin stilul lui rânjesc, flueră, blestemă și spurcă milioanele de frați minori, a căror ideeție nu s'a descătușat încă din plasma primitivă.

* * *

Pamfletul (mai ales cel de cuvinte și nu de idei) este, în genere, efectul lipsei de cultură; ca și lirismul direct, dar în alt sens, este expresia unui sentiment neintelektualizat. La oameni de oarecare cultură — cum presupun că e și cazul d-lui Arghezi — el isvorăște totuși dintr-o profundă eroare psihologică: eroarea asupra eficacității violenței. Nimic nu este însă mai ușor de dovedit decât inutilitatea violenței continue.

Cuvintele n'au valoare absolută. Sensul lor se precizează numai prin raportare la cel ce le întrebuințează. Epitetul de „frumos” aplicat, de pildă, unei poezii n'are în sine, nici o valoare; înțelesul lui se definește prin autoritatea celui ce-l aplică. Autoritatea vine în chestiunile speciale din competență; de

cele mai multe ori vine însă din economia verbală. Prin uzură cuvintele ajung sonorități goale, de care nu legăm niciun înțeles; pentru a-și căpăta deci înțelesul original, trebuie înțebuintate în mod propriu și cât mai rar. Violența verbală, ca mijloc unic de expresie a gândirii se condamnă așa dar prin sine; abuzul-ii anulează virulența. Imensa acumulare de invective argheziene nu valorează, pentru oameni cuminți, cât simpla obiecție, impersonală dar incisivă, a unui om cum-pănit.

* * *

Dacă reparația în publicistică a d-lui Arghezi a fost primită cu nepăsare, aceasta nu înseamnă totuși că pamfletul a murit. Printre efectele războiului nu putem prenumăra și saltul de nivel cultural care să împiedice expresia brută. După un desfrâu verbal excesiv, suntem, probabil, numai într'o perioadă de reculegere care dă un aspect fantomal pamfletului atât de prețuit odinioară. Va reveni totuși — căci ne trebuie încă cincizeci de ani pentru ca fenomenul Arghezi să devină o imposibilitate culturală.

E. LOVINESCU.

REPAOSUL¹⁾

*Cum soarele, prea roșu, căzuse peste culmi,
Am străbătut păduri necunoscute
(Tufisuri încălcite printre ulmi
sau plaiuri cu stejari bătrâni)
Infrigurați, cu baionetele la armă
Și armele înșepenite 'n mâni.*

*Urcam pe-drumul plin de bolovani,
Lăsând în spate cea din urmă zi,
Pândeam, pândiți de negurile serii...
Gândind la fiecare bot de deal:
Aci va fi...*

*Și-acum suntem în marginea de sat
Dintr'un tărâm necunoscut și-apropiat.*

¹⁾ Ultima poezie din volumul *Ciclul morfel* ce va apare în curând.

Din culmi împădurite,
Reci obârșii,
A coborât
Pârâul cu pietroaie mari de munte.

În înserarea fumurie;
Se 'negurează orce amănunte
Căsuțele de var
Au singure contururi dibuite.

Ici, colo 'n largul depărtării
Pe coastă ard lumini —
Tradând, în sura ceața,
Doar bănuite locuri cu viața.

Pe drumul plin de praf și seară
Au coborât spre noi
Și ne privesc înfiorați
Copii, femei îngândurate,
Moșnegi cu mâna 'n barbă.

Soldații în repaos,
S'au tolănit pe iarbă.

La lumina vie și scurtă-a lumânării
Comandanții enervați consultă hărțile,
Cu buzele uscate și ochii dilatați
Noi așteptăm,
Privind în toate părțile.
Alături baionetele sclipesc
Ca niște ochi egali și siguri.

În înserarea vaporeasă,
Ca o lanternă rotundă de foiță roșe
Deasupra dealului împădurit, apare mare
Luna.
Lungit pe spate o privesc
Cum se ridică luminând mirată,
Descrește tot mai galbenă
Și mai târziu
E cea de totdeauna.

.....
Ți-aduci aminte seara minunată,
Seara ireală de august,
După masă la măsuțe de bambu,
În parcul englezesc,
Ca într'un decor superb de vis
Luna de argint

Pe-un cer de sticlă albăstrie
Forfecă cu grație contururi,
Pentru fiecare ram și floare
Forme dedublate,
De alb și negru
Și parcu 'ntreg cu arabescuri albe negre
Părea subț bolta cerului
În golul clar
Ca subț un clopot magnific de cleștar.

Eu îți priveam extatic
Silueta și ovalul pur
Și îți ghiceam adâncul ochilor în umbră.

Căci toate se lămureau
Sub transparente draperii de întuneric
Și limpezimi lunare...

Priveam cu toții luna
Și fără să gândești,
Îmiâmplător, îți amintești?,
Ai murmurat, ai fremătat,
O paranteză luminoasă
A fluturat spre necuprinsu-albastru:

„Și cei ce se târăsc pe câmpuri de bătaie!”
O, fără să presimți ce drumuri se-ntretaie,
Un zâmbet vag ai ridicat spre astru.

.....

Acum când totul s'a sfârșit de mult
Când am pierdut din mână
Misteriosul fir,
Uitat de mine însu-mi și de toți,
Bărbos, murdar, cu ghetete 'ncărcate de țărână
— Iată,
Privesc de-aicea astrul,
Ca să-mi restrângă totuși
Raza privirii tale
Oricum, oricând,
La fel induioșată.

CAMIL PETRESCU.

CONTRIBUȚII CRITICE**EXISTĂ CRITICĂ?**

Tocmai puseseam de gând să orânduim într'un fel câteva idei critice, când am fost ridicați de la masa noastră de scris de o mare zarvă în vîlta literară. Poeții se luaseră la încăerare precum că nu există critică — pentru că dacă ar fi s'ar vedea, căci ar merge în fruntea oștirii flămânzilor de ideal, ca altădată Moisi în pustie. Iar un critic a răspuns că există și critica, dar merge înapoi la trupelor cu o geantă de pansamente pentru cei care cad și cu un catastif pentru cei care au murit cu ochi la cer.

Mărturisim că atunci când ne aflăm în tabăra încălecaților pe armăsarii cu aripi de azur, suntem gata să ne indignăm că n'avem înaintea-ne vre-un general — dar pentru că luăm noi înșine adesea geanta de pansamente critice, suntem bine convinși că un critic demn n'are ce căuta înaintea cuceritorilor de pământuri făgăduite.

Îndoială asupra existenței criticei a provenit din faptul real că o seamă de poeți — și uneori cei mai de seamă — n'au fost recunoscuți, ba unii au fost de-adeptul necunoscuți de scriitorii care se ocupau cu înțelegerea și judecarea operilor de artă. Dar această necunoaștere și recunoaștere e un fenomen foarte firesc: ea dovedește tocmai existența stelei celei noi, adusă în universul nostru sufletesc de aeronauții poeziei!... În ziua în care un critic, în loc să transforme un bun original într'un bun comun, s'ar apuca să creeze bunuri originale, în acelaș plan cu poeții — n'ar mai fi critic, ci poet, — iar studiile sale, niște poeme!...

Firește, în asemenea împrejurări poeții supărați de modestia și absolut necesara miopie a criticei, descarcă înaintea dumitale, unul peste altul tomuri de filosofie, precum că nu există „lucrul în sine“, ci numai ceiace putem vedea și cum putem vedea și deci „idealismul“ arbitrar al lumii care se arată după cum îi place s'o ticluiască în anumite ore gustul fistichia al excelenței noastre iritate — se impune... sau ești un reacționar care crezi într'o stabilitate a lucrurilor, într'o „realitate“ obiectivă, și crezi îndeosebi că în acel *panta rhei* (toate curg) e destul spațiu și timp pe care să se fi creat viața și de câteva mii de ani posibilitatea unui silogism.

La noi în critică duce cu toate sulitele poetice, călare pe Remy de Gourmont, lupta împotriva „obiectului“ în sine, un bun amic. „Critica nu e altceva decât artă simplă și criticul nu e altceva decât un artist“.

Într'o oarecare măsură, desigur. Nu se mai poate îngădui unui om care a trăit între umbrele ideale din câmpiile elizee ale

vieții cerebrale, să revie între noi, cei din lut și din fontă, fără oarecare mireasmă estetică. Chiar criticul trebuie să fie un *scrittor* — adică un om suferind de o mai accentuată diformare, în sens estetic, a vieții psihice. Și apoi cartea — de ce n'ar constitui ea însăși un punct de reazim în avântare pentru zbor repetit de libelulă?... O carte poate fi pentru o inimă de critic, — în ore calde — celace e un buchet albastru de „Vergless mein nicht“ pentru o Gretchen... Nu numai sexul iubitei dar și cartea poate fi gustată și cântată de o sensibilitate fină. Sunt lucruri evidente!...

Dar asta nu mai e critică!...

Hotărât, nici criticul nu poate fi jupuit de sensibilitatea sa proprie și nu suntem atât de naivi să credem că în transformarea esențialelor otrăvuri poetice în elemente „perfect asimilabile în orice doză“ (vezi flacoanele de iod asimilabil) — n'au rămas urme impure din filtrul viu al criticului. Ce vreți?... Nu numai românul, dar tot omul se naște puțin poet... Chiar și criticul, căruia poezii indignați, îi refuză până și calitatea de om!...

Numai de la această asimilare, se poate merge mai departe în creațiune de noi sinteze. Firește, asimilarea nu se face totdeauna prin ajutorul vre-unui critic — individ. Camille Mauclair e convins că simbolismul francez, care ar fi putut crea o civilizație pe de-a 'ntregul nouă, nu și-a avut criticul. În asemenea cazuri, transformarea o efectulează, dar mult mai greu, și cu o enormă risipă de forțe și erori, criticul care locuiește în fiecare din noi.

E prea adevărat: oricât ne-am iubi și „înțelege“, suntem sortiți să trăim fiecare în compartimentul nostru. Dar e tot atât de adevărat că, — duși de aceleași roți ale trenului mistic în goană spre infinit, nici unui compartiment nu i-a venit vreodată gustul să treacă înaintea locomotivei — deși atâtea compartimente se complac înapoia vagonului de bagaje.

Adevărul trenului; iată critica!...

F. ADERCA.

A APĂRUT DE

F. ADERCA

IDEI ȘI OAMENI

Editura Alcalay & Calafateanu

Prețul lei 24.—

SINGURĂTATE

Casele din străzi singuratece,
Casele — calme ca o psaltire, —
In care geamurile terestrelor par
File vechi și tainice de odihnitoare cetire;

Casele care dorm tolănite de liniști
In poala străzilor solitare,
Imi par femei tăcute pe lângă care va trebui să
[treacă
Un cortegiu de 'nmormântare.

Dece să mai tulburi străzile cumiști,
Cu dojana preumblărilor întârziate?
Te uită: la fereastra unei case, un școlar
Obosit de lecții — cu genele de liniști ogoiate,
A adormit cu coatele pe abecedar...

PRIMAVARA IN SANATORIU

Afară a spart un mugur imens de lumină,
Și-acum se revarsă — lăptos peste toate;
Singurătatea a pus păenjeniș de calm în odăi
Și a așezat cheag de bunătate.

In fund însă odăița e închisă,
Și primăvara n'a putut plesni geamul, de boarfe în-
[gheboșat,
Așa că aerul e acru și bătrâna care îngrijește bolnavul
A ațipit cu capul în mâni-aplecat...

De-odată, însă, piatra unui copil ștrengar
A lovit-rătăcită-în geam,

Și bătrâna a tresărit zăpăcită,
Crezând că pomii, grei de cuiburi, au frânt vre-un ram...

Și atunci, izbită în ochi de lumină,
A deschis ferestrele și-a privit
Toată primăvara care-și desfăcuse
Sânul de sfâncuri roșiatice înflorit.

Aerul mirosia proaspăt și jilav.
Și cum o bucurase lumina de afară
Intoarse brusc ochii spre bolnăv.

Și așa s'a speriat, văzându-l mort,
Că a căzut umilită
Pe scăunaș
Și până 'n seară a scâncit molcom,
Cu broboada de lacrimi jilăvită.

LITANII PENTRU CASA ALBĂ ...

...Ești mai albă ca varul din obrazul muribunzilor,
În clipa din urmă
Și mai nepăsătoare..
Te 'mprejmue blajina copacilor turmă,
Coperindu-te cu patrafir de răcoare..
Și-ți sprijină ferestrele, cu mâini firave de prietenă cuminte,
Ramuri proaspete-ce vor cu primăvara să te binecuvinte...

.....

O singură dată te-am văzut mahnită,
Casă cu sălile somnoroase și bizare,
În dimineața târzie de Decembre
Când soarele a venit ca o sfioasă binecuvântare —
Să mângâie sicriul coborît pe scări,
Cu sora dormind fără prihană-printre lumânări...

Soarele îți mijia în ferestre-anemic și galben,
Înflorind plânset-întrețesut cu rugăciune.
Și 'n clipa când geamurile tale au oglindit
Cumintele chip de floare apune —
S'a resfirat peste ele-mijind,
O așa blândă lumină-tăcută,
De parcă inima ta, casa albă,
A tresărit-de moartea surorii-durută...

CAMIL BALTAZAR.

PACATUL

Eu nu l'am întâlnit,
Vânzându-se 'n taverne și nici la colț de stradă
Pândind din întunerec întârziata pradă.
Și nu l'am auzit
In șoapta ce din noapte te cheamă și îți lasă
O silă care-ți strică tot drumul pân'acasă.

In haina-i defaimată în care l-a 'mbrăcat
Călugărima lumii când l-a numit păcat.
Eu n'am găsit din praful vreunui drum murdar
Un singur fir măcar.

Eu l'am văzut întâiu
In chipul unui inger adus la căpătăiu
De-un vis înalt cât naltul tăriiilor azur
Și tot așa de pur.
Și l'am sorbit din tremur de glas și, ascultându-l,
Eu mi-am simțit sfințite și inima și gândul.

La sfatu 'lui iubirea-și pleacă 'n jos sfoasă
Privirea ca să pară mai pură, mai frumoasă,
Mai greu de biruit —
Un dar prin care înzuș s'admiră 'ndrăgosiit
De propria ființă, acel ce l'a primit.

Tot el și-atunci apare când ochiu își oprește
Dorințele pe pieptul ce ne-ademeneste
Să-i frângem respirarea;
Cu mâna-i nevăzută oprește 'mbrățișarea
Ca și mai multă vrajă să capete dorința
Și tot mai mult de glasu-i să ne legăm ființa.

El e sfiala, lăina ce acopere pornirea
Din ea să nu se vadă decât dumnezeirea
Și dacă mai sunt inimi și visuri pe pământ
Și sunt femei frumoase și-amurguri sfinte sânt,
El singur până astăzi vieții le-a păstrat —
Păcatul defaimat.

G. ROTICĂ.

Note și impresii literare

Camil Petrescu

Critica a fixat într'un cadru de opinii precise poezia nouă a d-lui Camil Petrescu.

Dela această axă pot evada proiecții centrifuge sau pot sosi către ea aprecieri convergente.

Camil Petrescu cu viziunile de război aduce în poezia socială privirea nouă a omului ieșit înnoit din purgatoriul ciclonic.

E ochiul în care se proiectează peisagiul umanitar săltat la suprafațe după mișcări sismice.

Din conflagrația mondială trebuia să se nască o idee nouă care să confirme *realitatea nouă*. O așteptam în viața socială. S'a manifestat în artă. Formula trăia latent în fapte și oameni, dar raportul trebuia să găsească, pentru a se exterioriza, un exemplar pregătit și caracterizat.

Dacă ne-am propune o imagine fizică a ochiului predestinat vizualității ce examinăm, ar trebui să alegem un iris tăios și clar, o sticlire albastră pură, în transparența căreia roșul și negrul — cele două culori ale catastrofei, puteau reflecta încrucișările optice cele mai puternice.

Dacă ne-am propune o imagine fizică a materialului sufletec, pe care trebuia să se imprime vibrațiile acelorași realități, ar trebui să ne închipuim o plasmă ale cărei fibre ar avea un maximum de sensibilitate tactilă.

Limba acestei poezii noi trebuia să fie și ea nouă.

Subt cutremurele vulcanice, omul și fapta au stat la nivelul pământului pe brânci, și cuvântul a asudat depe mlăștini, sau a prins coajă depe huma aspră. Verbul cel nou nu a avut fluiditatea unui minereu fuzionat, ci și-a creat originalitatea din cuvântul uzual, din vulgul limbei. Procesul de ucidere a expresiei lirice a rezultat direct, sau s'a produs simultan cu uciderea lirismului moral.

Dela acest proces al Eului subjugat suflului plural al maseselor, și pus în fața unei viziuni apocaliptice, poetul se întoarce spre aspecte sentimentale.

În lirism se înfățișează cu noutate prin simplificarea atitudinii, care nu esclude totuși complexitatea sentimentului.

Este un teren sufletesc „defrișat” pe a cărei oboesală se ivește planta sumară a instinctului amoros. O reînviere înfrântă de melancolie, care cere și odihnă și îndestulare înblânzind obsesiile și lăsându-se în voia gesturilor simple, cuvântului familiar și a imaginii pure.

Simplificarea esenței și expresiei sentimentale fac ca Kicsikém să evoce pe *Toi et moi* a lui G  raldy, pentru a se diferenția numai decât.

Analogia ar fi aceea a mișcării slobode în fond și formă.

Prin contrast cu lirismul francez mai ușor și ironic, atitudinea meditativă și savoea mai pronunțată a simțirei, la poetul român, sunt condiționări ale personalit  ței lui, dar în acelaș timp atribute etnice. Apoi lirismul mai sprinten al lui G  raldy se adresează femeii cultivate spre jocurile sensibilit  ței. Ea se va recunoaște la fiecare pagină, în fiecare arpeggiu al aspectelor sentimentale din *Toi et moi*.

— Musetta vieței boeme-trecătoarea-iși va sur  de cochet în portretul lui Kicsikém, căruia poetul i-a consacrat un lirism mai patetic.

În desenul liber, spontan al lui Kicsikém, amorul se oprește în pragul pasiunii ca și al iubirei. Face o haltă între fericire și durere. Atinge uneori voluptatea în linia aruncată superb a unui nud temerar, dar care prin artă și viață nu e impudic. Din ad  ncul nervilor ascuțiți pasiunea ici colo trage o imagină ascuțită ca o dungă de oțel strălucitor.

G  raldy desfășură spirala sigură și mlădioasă a reacțiunilor sentimentale, minunat gradată. Instinctul inițial stă acoperit; e disolvat, transpus în derivatele psihice.

Pe fondul de senzații precise, admirabil desvelit, fantoma sufletului proiectată în preajma gesturilor, constituie efectul în care culminează Kicsikém.

Tablouri de maestru am  ndou  .

Dacă pentru a dob  ndi maximul de impresie al acestor două nuduri, ne-am închipui o a treia femeie, încheată str  ns în halna virtuților necesare, investită totuși subț v  lul ermetic cu nudul sacru, ea se va opri în fața lor, turburată ca la porțile unor cetăți ale vieței trăite ca în pragul citadelei închise a libertăților esențiale.

Efectul artistic va fi culminat atunci în emoția enigmatică a omenescului.

Toi et moi — și Kicsikém, — din punct de vedere al formulei poetice sunt apariții și rezultate simultane în mersul lirismului. În cadrele modeste ale literaturii noastre Kicsikém este chiar un moment.

GLAUCOS.

FEROCITATE PRECOCE

E o după amiază amețitor de caldă. — Curțile boerești au rămas pustii, cu porțile deschise, cu pridvoarele pline de flori care răsăd în soare.

Argații și toți oamenii sunt duși la muncă. D-na Rallu, stăpâna, e plecată de dimineață într-o excursie „științifică” împreună cu profesorul fetiței, care a rămas acasă numai cu guvernanta — și se plictisește... Mademoiselle Rachel e adâncită într-un roman cu ilustrații mohorite. Mia profită de lipsa ei de atenție și se strecoară afară.

S'a sculat blîndușor dupe scaun, și cu pași ușori de pisică a alunecat pe ușe, în curte... și alergând a repezit porțile dela grădină, rostogolindu-se în iarbă, în pacea adîncă, la umbra uriașe a nucilor bătrâni — cu ochii pierduți după un nor subțire, alburii — ca o scamă ce se risipește — și a stat așa, până când a auzit lătrînd în fundul grădinii, și a văzut pe Diana alergând, uitându-se în urmă, întorcându-se și iar alergând, urmată de copiii ei — 4 câini mici, rotunzi, cu blană lungă, albă, cu botul roz și ochii ca niște mărgelile vii. Când au ajuns în dreptul Miei, s'au oprit sîioși; dar văzînd că fata nu face nici o mișcare, au început să se gudure, să sară, să întindă labele și să-i tragă volanul dela rochiță, rupîndu-l cu dințișorii lor ascuțiți.

Miei se vede că-i făcea plăcere jocul acesta, căci se lăsa în voia micilor tirani, și în timp ce gluma se prelungea, ea închisese ochii, încruntase puțin sprincenele, gîndindu-se la ceva, părănd preocupată de un gînd, ce-i izbucnise în minte.

Cînd mai tîrziu redeschise ochii, în privirea de copil de pînă adineaori, se ivise o lumină ciudată — un amestec de dorința de a face rău — de ferocitate — de curiozitate — de plăcere. Brusc, se ridică în sus, scuturînd micile animale, cari se rostogoliră în iarbă și rămase o clipă așa, cu inima palpitînd puternic sub coastele mici, cu nările vibrînd, emoționată.

Apoi, aproape cu teamă, se plecă și ridică pe Molly, cel mai mare, îl puse pe umăr și îl mîngăie încet, pe urechile lungi — și avînd aerul că nu-și dă seama — deși inima îi bătea să plesnescă și pleoapele băteau nervos peste ochii plini acum de o lume neînțeleasă... îi dete drumul jos, sperlată, din înălțimea umărului —

Molly se rostogoli, isbindu-se cu jurechea de pământ, și începu să scâncească dureros. Mia îl lăsă câțva timp, deși părea că suferă, apoi se aplecă lângă el și începu să-l mângâie, să-l legene și să-l sărute pe blana moale... și simția o plăcere imensă să poată împăca micul animal, care suferă tot din pricina ei.

Și când isbuti să-l împăce deplin, îl ridică iar pe umăr... și, în timp ce inima bătea să plesnească și pleoapele tremurau nervos, îi dete iarăși drumul din înălțimea umărului.

Cu toate că în suflet i se strecurase ca o frică, plăcerea de a-l putea împăca în urmă îl făcu să repete jocul acesta primejdios, în timp ce Diana lătra și se repezia la ea, gata să o sfășie.

Din ziua aceia, Mia se ducea în fiecare zi în fundul grădinii și acolo chinuia micile animale. Simția o dorință imensă și o satisfacție inexplicabilă — aproape o voluptate — de a le pricinui o suferință, ca în urmă să poată avea plăcerea neînțeleasă de a împăca.

Și, deși în deplină conștiință le da drumul de pe umăr, totuși căuta să se înșele singură având aerul că nu-și dă seama, speriată ea însăși de grozăvia gestului. Dar plăcerea intensă pe care o avea în momentele când îi mângâia după lovitură, era mai mare decât micul sâmbure de conștiință ce încolțise în sufletul ei de copil...

D-na Rallu nu știa, nu putea să-și explice de ce slăbise așa mult căinii cei mici și de ce Diana se întristase într-atât, de părea că plânge toată ziua.

Peste vre-o câțva timp, fiindcă fetiții nu-i mai intra nimeni în voce, așa devenise de nervoasă din pricina lipsei de contact cu alți copii — după cum credea doamna Rallu — și mai ales spre a fi și ea mai nesupravegheată de ochii sfredelitori ai copilului, în cercetările ei „științifice“ cu profesorul, se hotărî să o ducă într'un mare internat de călugărițe, din capitală.

.....

Astăzi, Mia Rallu are douăzeci de ani... Are ochii mari, negri, rotunzi, de o candoare care tulbură profund. Un zâmbet copilăros pe buzele fragede și în toată ființa ei e ceva atât de vaporos și de nevinovat, că parcă nu îndrăznești să o tulburi nici cu o privire...

Unde să fie începutul de cruzime de atunci?

Chiar dacă ai vrea să cercetezi în fundul ochilor ei blânzi, nu găsești nici o urmă din lumea neînțeleasă a începuturilor de instincte ciudate, care tulburau apa lor limpede, atunci când era copil... Sau poate, acolo în umbra zidurilor dela Călugărițe, învățase să-și ascundă în adâncul sufletului, acele dungi ce întunecă o conștiință, îmbrăcând o haină nouă, lucrată acolo în decursul atâtor ani, și care știa bine că o prinde?

Mia Rallu intră în viață printr-o atitudine simplă și sfioasă — ca o lumină blândă — și oricine ar fi putut spune că e ființa cea mai puțin complicată.

Dacă ar fi văzut-o totuș cineva la balul de aseară, cu verișoara ei, Miliana Rallu, o fată blondă și visătoare, cu silueta elegantă și mijlocul prea subțire și dacă ar fi urmărit mica scenă de câteva minute, ar fi bănuit mai multe decât dacă ar fi căutat o viață întreagă în ochii adânci ai Miei.

Era și Constant Pantas la balul acela și venise doar pentru Miliana Rallu și Mia știa lucrul acesta.

Totuș, la un moment dat, s'a prins de brațul lui și a căutat să se strecoare cu dânsul, pe terasă, uitându-se la Miliana satisfăcătoare și zâmbindu-i cu un aer de triumf — și când Constant, tulburat de adâncimea neînțeleasă a ochilor ei ce se schimbaseră deodată, s'a plecat brusc spre gura ei încercând să o sărute, ea i-a alunecat din brațe, strecurându-se și fugind, lăsându-l mirat, cu ochii întrebători după silueta ei, ce se contopise cu lumea din bal.

Peste câteva minute era lângă Miliana, care o privia intristată, mai albă decât rochia ce purta în seara aceea.

Și Mia simția o satisfacție imensă, să-i poată povesti cum încercat Constant să o sărute și ea a fugit. Era mulțumită, văzând cât a suferit din pricina ei, știind-o cu el pe terasă. Și totuș satisfacția pe care o avea acum, după ce pricinuisse o suferință, îi dă plăcerea neînțeleasă de a o împăca, spunându-i că nimic nu s'a întâmplat, dar nici ea nu știe ce dorință lăuntrică o face să chinuiască pe cineva, ca în urmă să se bucure pe deplin de voluptatea mângâerii și a împăcării.

Și povestea grăbit, cu inima bătând puternic și nările tremurătoare, în timp ce Miliana Rallu privia surprinsă, lumina ciudată ce se aprinsese deodată în adâncul ochilor ei.

Miei îi era milă de Miliana și îi era milă și de ea, de felul ei de a fi, predominant de instincte urâte, deși în adâncul sufletului ei bănuia un sămbure de bunătate — se simția vinovată în fața acestei fete, care nu-i greșise cu nimic și căută să-și desvînovească atitudinea, arătându-i nevoia imperioasă dictată de o dorință lăuntrică, mai mare decât rațiunea ei.

Ca să-i arate că nu a fost numai cu ea așa, îi povesti o întâmplare, decând era la călugărițe.

Prietena ei, Gaby Capeleanu, văzuse un vas superb, lucrat în chip deosebit de fin ca o dantelă — și a venit bucuroasă la școală, spunând că are să-l cumpere pentru maica de piano. Mia a întrebat-o așa, în treacăt, la ce magazin era expus.

După masă (era zi de „parloir”) a venit d-na Rallu și a luat-o în oraș să se mai distreze. Când s'a reîntors la internat, avea un pachet pe care l'a ascuns cu grije în pupitru... și în timpul recreației a chemat pe Gaby și i-a arătat vazul; da, vazul acela pe care îl văzuse ea, și voia să-l cumpere pentru Maica de piano.

Și în timp ce fata incremenise, cu ochii mari, fără să mai poată spune un cuvânt, Mia zâmbia satisfăcută de cruzimea ei.

Și a chinuit-o până când a întâlnit pe Maica de piano. S'a apropiat, întinzându-i pachetul și spunându-i că e un dar dela

Gaby, care nu îndrăznește să i-l dea, în timp ce aceasta incremenise iarăși, nemai știind ce să creadă, fericită, mirată, neînțelegând gestul Miei.

Milliana ascultă mirată și ea, în timp ce Constant se apropiase oarecum încurcat, neștiind ce atitudine să ia față de Mia, care, bănuindu-i apropierea, se întoarse brusc, având aerul că nu-l vede. Dispăru în brațele primului dansator, care o purtă lângă inima lui ca pe o floare rară, în melodia valsului ce abia începuse mulțumit și aproape mișcat de frăgezimea ființei, pe care o ținea în brațe, tulburat de curățenia sufletului ei, care nu se putea ascunde, așa de limpezi și de bune îi erau privirile. Și Mia Rallu privea lumea din bal, cu ochii ei mirați de copil, după umărul visătorului dansator, care ar fi rămas încurcat dacă ar fi bănuît că floarea cea rară, pe care o purta lângă inima lui, în afară de ochii limpezi, era o mică enigmă, pe care poate nici viitorul nu avea să o deslege.

SANDA MOVILĂ.

CRONICA IDEILOR

NOTE CRITICE

Reprezentarea „*Lysistratei*”, de către o companie particulară (cu regia lui Karl Heinz Martin) te pune timp de două ore, față în față cu Aristofan, și cu sfortarea de a imagina, în fața pieșei, puterea de reacțiune a publicului atenian. Trebuie să se semnaleze că, la o piesă a „părintelui comediei”, publicul Europei nu râde. Să fie vina subiectului, destul de actual totuși — mult mai actual (se pare) decât tragedia fără sens pentru „sufletele moderne,” a lui Oedip? „*Lysistrata*” emoționează tot atât în vesel cât ar emoționa „*Perșii*” lui Eschyl, în dramă. Interesul lor nu trece dincolo de Atena secolului V.

Ai observat că, aproape, nu se mai râde nici la Molière. Singurele efecte care prind sunt acele speculate în text, de regia contemporană; două texte parcă, ținute simultan în scenă, de arta ciudată a regisorului. Copeau și Gémier l-au inventat pe Molière; Karl Heinz Martin îl inventează pe Aristofan. Ceiace ar putea da totuși spectacolelor acestea un farmec, e culosrea, bine păstrată, a epocii în care au fost scrise. Ar trebui jucate pentru un public instruit și deprins cu imaginația istorică — adică puțin. Regia a foarfecat însă din repliei toate denumirile grecești, aluziile istorice, proverbele Atenei, ceiace ar fi păstrat comediei un caracter. Prezentată altfel, ca o comedie modernă — piesa pierde singurul ei sens.

Am oarecari indoeli și în priviuța lui Aristofan, în care gă-

sese numai vervă și trivial. Se amuza, în adevăr, la comedia lui Aristofan publicul — *adevaratul public*, al Atenei? Un public educat de dialogurile lui Lucian, ar mai fi putut gusta comedia acestui sycophant al lui Socrate, al lui Euripide și al Sofiștilor? Dacă n'ar exista Lucian, în fața grosolanei comedii, te-ai putea întreba, dacă a existat cândva, celace erudiții numesc „finețea atică.”

* * *

„O zi în care n'am gândit nimic” — scrie Goethe într'un loc. Mă amuz ca să desprind din fraza asta ideea — mult mai teribilă decât o sumedenie de alte idei, din zilele când Goethe gândea.

* * *

După atâtea alții. André Beaunier inzistă, fericit, asupra ideii că antichitatea a fost înțeleasă felurit de fiecare secol și adaptată mereu nouilor interese, nouilor sensibilități, nouilor ideale. A fost atunci inventată antichitatea — ca să poată servi de stimulent, fiecărui veac de civilizații? Winkelman a descoperit sculptura grecească; Nietzsche i-a descoperit în tragedie, cultul lui Dionysos. Clasicismul francez n'a putut vedea altceva decât clasicismul și monarhia greacă. Romantismul a căutat la greci, romantismul — și l-a găsit, Republica a găsit republică și democrația, democrație. Platon și Epicur sunt aproape contemporani; Aristot a murit abia în evul mediu. Fiecare secol a văzut numai câte o latură, într'o civilizație așa de complexă, ca cea greacă. Deaceia grecii, pe rând, au fost considerați un popor de politici, un popor de atleți, unul de sculptori, unul de filozofi. O istorie a antichității n'ar trebui studiată în felul cum e văzută numai într'un secol; ar trebui recompusă din toate secolele, cum recompul lumina în spectru. Intelligent scrisă, și cu puțin surăs, s'ar putea intitula: „Manualul bunului sceptic” — dacă scepticii vor voi să accepte un manual.

* * *

Abia ne dovedi Julien Benda că întregă literatură franceză e coruptă de sensibilitate și Lasserre că e coruptă de romantism; într'o revistă, Gauthier Villars găsește că epoca noastră, în poezia franceză, e una din cele mai fericite ca inspirație greco-păgână. Villars dovedește asta și citațiile nu lipsesc. În anumite minute, abundența izbuteste chiar să copleșească. Adevărul? Dar unde mai poate fi adevărul?

* * *

Copiez, din Oscar Wilde:

„Ar trebui să existe o lege care să interzică oricărui ziar să scrie despre artă.”

B. FUNDOIANU.

TEATRUL CAROL CEL MARE

LYSISTRATA de ARISTOFAN

E tot Karlheinz Martin; cronicarul dramatic se ține pe urmele lui, umilit în vanitatea-i sigură dar emoționat.

E bine că regisorul german nu cunoaște publicul — altfel poate n'ar încerca să dea spectacole teatrale atât de distanțate de celace obișnuim să aplaudăm cu mâinile și cu picioarele, — fermecate! E o eroare norocoasă — eroarea care a prezidat în definitiv la alcătuirea întregii noastre vieți; am avut școli, parlament și fabrici, mai înainte de a avea elevi, alegători și nevoi industriale.

Lysistrata lui Aristofan e de două ori o înșelare de artă. De cea dintâi (proprie culturai noastre obștești) am vorbit mai sus. Cea de-a doua, e că nicăieri pe suprafața pământului Aristofan nu se mai poate reprezenta în condiții firești. Satiricul grec a fost asemuit cu un revuist modern — și desigur n'a fost altceva. Numai că aole reviste intitulate *Perșii*, *Viespele*, *Norii* sunt florile vesele ale unei vieți care a creat o civilizație unică!... Trebuie să ne pătrundem de adevărul că e o oarecare deosebire între amfiteatrul din Atena și Cărbușul din București, între Aristofan și Mircea Dem. Rădulescu.

Numai faptul reprezentării Lysistratei într-o sală bucureșteană — alterează definitiv spiritul lui Aristofan. Acesta n'a fost picaat atunci când a imaginat revolta soțiilor — pe când nouă ne e cu neputință să vedem aci altceva decât o picanterie. Atenianul nu umbia după spectacole — să le zicem — desbrăcate, pentru că acest spectacol era cel de toate zilele; spectacolul *mascat*: iată ce era nou și deci „artistic“ pentru atenian. Bucureșteanul și femeile lui — cu toți foarte bine mascați de arta croitorului și a moralei creștine — dau fuga la Teatrul Carol cel Mare unde Aristofan prezintă — desigur! — o lecție de... clasică depravare!...

La acestea trebuie să adăogăm mutilarea imperioasă a textului...

Nu se poate prînmurare, reprezenta nici unul din autorii clasici, artistici și veridici?...

Firește că da. Karlheinz Martin a dovedit că știe să coloreze și să deseneze minunat aspectele mulțimei în scenă. Schimbarea însă trebuie făcută în sală: — Să nu fie prea mare nivelul dintre scenă și spectator și mai ales nivelul dintre spectator și text... Se înțelege?...

Invinuim pe d. Karlheinz Martin că spectatorii n'au o cultură clasică îndestulătoare (e și greu!) și mai cu seamă n'au cu toți exercițiul *transpunerilor* suileștești — e poate exclus, după milenarele noastre alterări!...

Toate acestea spuse, nu ne mai rămâne decât să aducem omagiile noastre soților Bulandra, minunații slujitori ai artei dramatice.

TEATRUL MIC

(Compania Elvira Popescu & Puiu Iancovescu)

„Teatrul Mic” și-a deschis porțile de curând. Această rivină teatrală — a unor oameni de artă și a unor oameni de finanță — e cel mai sigur semn că entuziasmul cronicarului dramatic bucureștean nu poate fi ridicol. Trăim într’adevăr un moment de eflorescență.

Talentul special al celor doi artiști, care au dat numele companiei dramatice, n’a îngăduit — deocamdată — decât reprezentări de comedii ușoare (Grădina lui Dumnezeu de *Flers & Caillavet*, Paznicul de noapte de *Guitry*) atât de iubite în ultimii zece ani de publicul bucureștean.

Sunt, firește, numai câteva acorduri. Virtuozii încearcă abia rezonanța coardelor.

La anul viitor, probabil, ne va fi dat să auzim muzica cea prețioasă.

F. ADERCA.

INSEMNARI LITERARE

Coloana printre ruine de *Eugen Relgis*. — În volumul d-lui Relgis e o ideologie vizionară. Carnagiul din epoca de demență a lumii a sguduit, până la năruire, spiritele, dintre care pe unele le-a îndemnat la o violentă reacțiune (H. Barbusse), iar pe altele le-a aruncat într’un fel de resemnare contemplativă. E cazul d-lui Relgis. Opera de distrucție totală a războiului este urmată inevitabil de pacea morții; ideologia post-războinică cere însă pacea în viață. *Coloana printre ruine* este o prosternare filozofică în fața acestei păci. Autorul îi înalță o statuie, apoteozând-o cu o adorare păgână. Credința în ea îi este atât de adâncă încât se asvârle senin în îndrăsnețe anticipații. (*Dialogul non-sensurilor*). În urma sângeroasei răstăcirii umane, omul s’a regăsit. Pacea triumfă, viața nouă și adevărată reînțepe.

„Peste ruini și cadavre, ritmic,

neînfrănat și strălucitor — crește viața nouă; spre soare și spre stele, — sigur, necuprins și avid, — se avântă viața nouă...” V. S.

În sfârșit un om cinstit. — Relevând confuzia d-lui Nicola Iconarul din *Adevărul literar* în privința celor doi Balzac, tânărul Ion Bazaciu dela Râmnicu-Vâlcea a dat, în sfârșit, peste un om onest. Fără a-și mărturisi eroarea, dar și fără a răspunde prin insulte, d. Nicola Iconarul revine mereu la locul crimei: în două articole ne dă biografiile lui Guez și a lui Honoré de Balzac. Cam târziu, dar destul de cinstit. Prin identitatea confuziunii, bănuisem la început că sub pseudonimul Nicola Iconarul se ascunde tot d. Struțeanu. Ne rectificăm de nevoe părerea. Ne aspirând la ironia d-lui Struțeanu, recunoaștem în d. Nicola Iconarul purtarea leală a unui om onest.

Ignoranța se poate erta oricui! numai când e impertinentă devine odioasă.

L.

Dela D'Annunzio la Alphonse Daudet. — După cum templele și monumentele nu mai reprezintă scopul imediat pentru care au fost concepute ci unul mai larg, opera lui d'Annunzio, peste intențiile sale literare directe, constituie un lux dăruit comunității.

Această aspirațiune individuală și implicit această revendicare către patrimoniul estetic, o vom numi în ficare om: omul d'Annunzian.

În contemplația estetică, în împărășania festivă, omul desprinde de sine înfatuarea posesivă, o proiectează înafară, și își ia porțiunea de satisfacție care reprezintă beneficiul său.

Apoi se întoarce la Viața lui numeroasă și felurită, ale cărei inegalități nu au fost încă rezolvite și nu vor fi: la viața aș zice viabilă.

Pe acest om care-nu se poate desprinde de sine, îl voi numi omul lui Daudet—alegând din toate putințele de exemplificare, pe aceasta.

În fiecare din noi, de orice clasă și condiție socială, trăiește trinitatea: Petit chose-Delobelle-Fromont.

Fiecare am fost Le petit chose, pentru rațiunea că am fost-copilul, ființa imperfectă, neisprăvită și deci stângace și dezarmată.

Insuficiența către viața și sentimentul, pe care această insuficiență îl imprimă mecanismului fizic și moral al micii ființe, combinat cu naiva expansiune vitală, fac din orice copil, un frate al acelui-Petit-Chose-portret-delimitat-dar definitiv omenesc, al omenescului Daudet.

Orice om poartă social jobenul lui Delobelle-semn al ambițiilor noastre neîmplinite, lovite de obstacol în căile lor spre glorie — sau semn al neputinței de a fi la înălțimea onorurilor la care ne-au suit împrejurările.

Invinși sau învingători, insuficienți către ei înșiși, oamenii îmbracă nevoit ținuta cabotinului. Care din cei mai buni suntem mari

cât valoarea și aspirația noastră interioară? Care din cei mai parveniți, nu avem conștiință lipsurilor ce aducem înălțimilor pe care le-am cucerit?

Orice om încă, în reclusiunea lui sentimentală, poartă în el un Fromont, o iubire care nu i-a putut da cifra ei definitivă, sau căreia nu i-a putut-o da el pe a lui.

Am zice deci că d'Annunzio, ca sens social al universalității, reprezintă avutul oferit comunității de patrimoniul literar estetic pentru aspirațiunile ei luxoase și excepționale.

Pecând prin elementele de etern uman, Daudet va dura cu omenirea indivizibil și se va începe în alte forme.

Unul ar fi geniul semptuos; cel-alt geniul emotiv. —

GI.

Între frac și cojoc de Al. Cazaban. — După „La umbra unui car”, d. Cazaban aduce un nou viol literaturii.

În dosul paravanului, neîndemănetec așezat, al fiecărei bucați se vede rânjetul sălbatec al autorului.

Subt o mască epică el vrea să-și ascundă lirismul de o impulsivitate turanică. Fatalitatea ineluctabilă a unui asemenea temperament l'a făcut să împreune nelegitim *pamfletul* (lirism direct) cu *proza* (detășare complexă de sine).

Din această împreunare s'a născut ceva hibrid. Prin calificativul de pamflet, volumul d-lui Cazaban cade, sugrumat fiind de cătușă contemporaneității nesemnificative, dincolo de cea mai depărtată vecinătate a literaturii. *Între frac și cojoc* nu ne dă decât o informație — și aceasta destul de vagă — care ține de istoria literară: d. Cazaban nu e țărănist. Putea scrie articole de ziar prin care să arate acest lucru.

Autorul a ținut însă să ne arate (numai așa se explică apariția volumului de față) și altceva: nefiind în politică de culoarea pângărită prin ficare schiță, autorul nu scapă de ea în literatură.

Între frac și cojoc e o cădere vertiginoasă.

V. S.

EDITURA „ANCORA“ ALCALAY & CALAFATEANU

BUCUREȘTI — No. 4, STRADA SMÂRDAN No. 4

A APARUT:

DOMNUL DEPUTAT

**ROMAN ISTORIC ȘI DE MORAVURI, CU EPISOADE
DIN SÂNGEROASA EPOCĂ A RĂSCOALEI
PLUGARILOR (1907)**

de **V. DEMETRIUS**

**AUTORUL CUNOSCUTELOR ROMANE : ORAȘUL BUCURIEI,
DOMNUL COLONEL, TINEREȚEA CASANDREI
ȘI PĂCATUL RABINULUI**

Deputatul și moșierul Marin Voiculescu la me-
dic. — Indurerat și îndrăgostit. — Antisemitism
în Moldova. — Inceputurile răsvrătirii țărănești. —
Intinderea și grozăvia răscoalei. — Aleșii națiu-
nii la Caffé Chantant, — O răsbunare fioroasă. —
Poreclita „Pițigoiul“, de 16 ani. — Ciocniri între
armată și răsculați. — Sdrobirea fără milă a
revoluției. — Voiculescu părăsit de nevastă. —
Urmărirea presupușilor „Instigatori“. — Nuntă,
afaceri și amor. — Liniște de cimitir, la țară.

LEI 20. —

De vânzare la toate librăriile din capitală și provincie

CENTRALA „MISSIR”

SOCIETATE ANONIMĂ CAPITAL LEI 50.000.000

♦ 41, STRADA LIPSCANI, 41 ♦

Sucursale: BUCUREȘTI — Str. Lipscani, 22 și Căea Victoriei, 110

In țară: Ploiești, Buzău, Galați, Brăila, Focșani, Constanța,
Temișoara, Brașov, Cluj, Cernăuți, Chișinău, Oradea-Mare,
Arad, Târgul-Mureș, Râmnicul-Sărat, Pitești, Craiova,
Turnu-Severin, Târgoviște, Botoșani.

Cel mai bine asortat cu ultimele noutăți pentru saison

Atelier de Crotitorie de primul rang pentru Dame și Domni

♦♦♦ Prețuri mai eftine ca oriunde ♦♦♦

S'a deschis Centrala

MARILOR MAGAZINE

La PALATUL NOUȚĂȚILOR

STRADA PARIS, No. 10

Sucursale: Oradea-Mare, Lugoj

MATĂSURI : LENA-

JURI : PÂNZETURI

ARTICOLE de MARIA J

: GALANTERIE :

Mare Raion de

FURNITURI de MODE

INCĂLȚĂMINTE, etc.

Prețurile excepționale

: Gustați delicioasele :

produse ale

BONBONERIEI : ♦

♦ : RENAISSANCE

cari se găsesc în detalii la

COFETĂRIA RENAISSANCE

STRADA PARIS, 10

și la toate sucursalele

MISSIR

DIN ȚARĂ

— En Gros la Fabrica —

STR. POPA-TATU, 45